

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΥΡΙΑΚΗ 6 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2016
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Αγροτική μεταρρύθμιση
- β. Βενιζελισμός
- γ. Κλήριγκ

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στη κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη:

- α. Η παραγωγική κυριαρχία του αγροτικού χώρου άρχισε να υποχωρεί λόγω της βιομηχανικής επανάστασης.
- β. Οι τσιφλικάδες της Θεσσαλίας βοήθησαν το κράτος στην οργάνωση των καλλιεργειών σιταριού .
- γ. Η πολιτική του βενιζελισμού στον οικονομικό τομέα δεν θεωρούσε το κράτος ως τον κύριο φορέα ανάπτυξης.
- δ. Κατά την περίοδο του μεσοπολέμου τα μεγάλα προβλήματα της Ελλάδας επιδεινώθηκαν.
- ε. Για να μπει η Ελλάδα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο δανείστηκε από τους Συμμάχους.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Τι γνωρίζετε για τη δημιουργία και τη λειτουργία της Τράπεζας της Ελλάδος;

Μονάδες 13

ΘΕΜΑ Β2

Να περιγράψετε την ελληνική οικονομία κατά την περίοδο του μεσοπολέμου.

Μονάδες 12

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από το παράθεμα που σας δίνεται, να παρουσιάσετε και να εξηγήσετε τις ιδιομορφίες του εργατικού κινήματος στην Ελλάδα, σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, από το τέλος του 19ου αιώνα ως την έναρξη του Παγκοσμίου Πολέμου.

ΚΕΙΜΕΝΟ

« Υπάρχουν για τους εργοδότες και άλλες πηγές εργατικού δυναμικού εκτός από την εσωτερική αγορά. Εκατοντάδες ισπανοί και ιταλοί μεταλλωρύχοι δουλεύουν στο Λαύριο. και γενικότερα, στην Ελλάδα του 19ου αιώνα, οι αλλοδαποί εργάτες είναι ενδημικό φαινόμενο: σε όλα σχεδόν τα δημόσια έργα και σε πολλές βιομηχανίες εργάζονται Αλβανοί, Αρμένιοι, Ιταλοί. Έτσι, καθώς η ελληνική αγορά εργασίας πάσχει από χρόνια στενότητα, καθώς δεν υπάρχουν στην χώρα δεξαμενές εργατικού δυναμικού, οι επιχειρηματικές τάξεις αντλούν από την παγκόσμια δεξαμενή με ικανοποιητικούς όρους. [...] Το δικαίωμα των εργατών να αλλάξουν εργοδότη ισοσταθμίζεται με το δικαίωμα των εργοδοτών να τηλεγραφήσουν στην Καλαβρία ή την Καταλωνία ζητώντας εργάτες προς αντικατάσταση των οποιωνδήποτε απεργών.

Οι συνθήκες αυτές έχουν δύο συνέπειες. Αφενός, τα ημερομίσθια των Ελλήνων δεν εκτοξεύονται προς τα πάνω, αλλά κυμαίνονται σταθερά σε επίπεδο αντίστοιχο προς αυτά που ζητούν οι ξένοι. αφετέρου, όμως, παραμένουν αρκετά ικανοποιητικά επειδή, άλλωστε, πολλοί από τους ξένους είναι ειδικευμένοι. Έτσι, η εξαθλίωση των ελλήνων εργατών δεν προχωρεί πέρα από κάποιο σημείο. ούτε, βεβαίως, και η εργατική ταξική τους συνείδηση που, για να αναπτυχθεί, θα έπρεπε να συντρέχουν συνθήκες εξαθλίωσης και μάλιστα χωρίς την διέξοδο της επιστροφής στα χωριά και τα

χωράφια-διέξοδο που οι έλληνες εργάτες, στην πλειονότητά τους, διατηρούν ανοιχτή. Παράλληλη συνέπεια: οι απεργίες σπανίζουν.

Στην Ελλάδα δεν είναι μόνο το ότι πολλές ιδέες εισάγονται, άρα είναι φυσικό και να καθυστερούν. υπάρχουν επιπλέον και οι συνθήκες μιας οικονομίας που δεν έχει ακόμη εκβιομηχανιστεί. Δεν αρκεί η συντεχνιακή κατοχύρωση των δικαιωμάτων της ψήφου και του συνεταιρίζεσθαι για να εδραιωθεί, στο Δίκαιο, το δικαίωμα της απεργίας. χρειάζεται και η ουσιαστική εμπειρία της απεργίας στην καθημερινή πραγματικότητα των ανθρώπων-δηλαδή, χρειάζεται εργασία στο εργοστάσιο, άρα βιομηχανία.

Γ.Β. Δερτιλής, *Ιστορία του Ελληνικού Κράτους 1830-1920*,
τ. Α', εκδ. Εστία, Αθήνα 2005, σσ. 347, 350

Μονάδες 25

ΘΕΜΑ Δ1

Ποια επίπτωση είχε για την ελληνική οικονομία η ήττα του Βενιζέλου στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920; Πώς η νέα κυβέρνηση αντιμετώπισε το οικονομικό αδιέξοδο, που δημιουργήθηκε από την ανάκληση του ιδιόμορφου εξωτερικού δανείου, το οποίο είχε εγκριθεί από τους Συμμάχους, για να χρηματοδοτηθεί η συμμετοχή της Ελλάδας στον Α' Παγκόσμιο πόλεμο; Στην απάντησή σας να συνδυάσετε τις ιστορικές σας γνώσεις με τις σχετικές πληροφορίες που παρέχει το ακόλουθο κείμενο.

Κείμενο

«Τελικά, το 1922 η κυβέρνηση επέβαλε έναν ιδιότυπο συνδυασμό υποτίμησης και εσωτερικού δανείου. Όσοι κατείχαν τραπεζογραμμάτια¹ (δηλαδή περίπου οι πάντες, όλα τα φυσικά και νομικά πρόσωπα στην Ελλάδα) υποχρεώθηκαν να τα διχοτομήσουν, να ανταλλάξουν το μισό τραπεζογραμμάτιο με κρατικά ομόλογα και να κρατήσουν το άλλο μισό, το οποίο διατήρησε την ονομαστική αξία τού ολοκλήρου. Αλλά και τα νέα χρηματικά μέσα που απέκτησε έτσι το Δημόσιο δεν έσωσαν την κατάσταση: απορροφήθηκαν πολύ γρήγορα από τις συνεχώς αυξανόμενες δημόσιες δαπάνες και τον πληθωρισμό.»

¹τραπεζογραμμάτιο: χαρτονόμισμα

Γ.Β. Δερτιλής, *Ιστορία του Ελληνικού Κράτους 1830-1920*,

τ. Β', Βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ, Αθήνα 2005, σ. 886

Μονάδες 25

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΥΡΙΑΚΗ 6 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2016
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων

- α. Εποχή «ευημερίας»
- β. «Βενιζελισμός»
- γ. Φεντερασιόν

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση.

- α. Με την ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης κυριάρχησε στην ύπαιθρο η μικρή ιδιοκτησία.
- β. Στις αρχές του α' παγκοσμίου πολέμου ιδρύθηκε η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ) που συμπεριέλαβε κλαδικά και τοπικά σωματεία και το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα της Ελλάδος (ΣΕΚΕ).
- γ. Η κρατική μηχανή αντιμετώπισε ανεπαρκώς το μεγάλο πρόβλημα της αποκατάστασης των προσφύγων.
- δ. Η εγκατάσταση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, το δίκτυο αστικών συγκοινωνιών και το τηλεφωνικό δίκτυο είναι αποτέλεσμα παρέμβασης της εταιρείας ΠΑΟΥΡ.
- ε. Η υπερπόντια μετανάστευση είχε ως αρνητικό αποτέλεσμα τη σταφιδική κρίση.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να αναφέρετε α) ποιοι βοήθησαν στη δημιουργία και την ανάπτυξη της πολιτικής του Βενιζελισμού, (Μονάδες 5), β) ποιες δύσκολες συνθήκες είχε να αντιμετωπίσει ο Βενιζέλος όταν ξέσπασε ο α' παγκόσμιος πόλεμος (Μονάδες 2,5) και γ) ποιο ήταν το αποφασιστικό βήμα του Βενιζέλου προς την ολοκλήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης (Μονάδες 2,5).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β2

Να αναφέρετε α) ποια οικονομικά οφέλη πέτυχε η λειτουργία της τράπεζας της Ελλάδας (1928-1932) (Μονάδες 5), β) πως ήταν η ελληνική οικονομία κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου (Μονάδες 5), γ) ποιες οι οικονομικές επιπτώσεις της κρίσης του 1932 στην Ελλάδα. (Μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αντλώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα και αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε:

- α. τους παράγοντες που επέτρεψαν τη δημιουργία της μεγάλης ιδιοκτησίας μετά την ενσωμάτωση της Θεσσαλίας (1881) (Μονάδες 15)
- β. τις επιπτώσεις του γεγονότος αυτού στην οικονομική και κοινωνική ζωή της Ελλάδας μέχρι το τέλος των βαλκανικών πολέμων (Μονάδες 10)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

α. Στο αγροτικό ζήτημα της Θεσσαλίας, το οποίο σημείωσε ιδιαίτερη έξαρση κατά την κρίσιμη περίοδο της μετάβασης από την οθωμανική στην ελληνική κυριαρχία, η σύμβαση της προσάρτησης επέβαλλε το σεβασμό των υπαρχόντων δικαιωμάτων όλων εκείνων, οι οποίοι κατείχαν νόμιμους οθωμανικούς τίτλους σε κάθε είδους γαίες ή ακίνητα. Η διάταξη θεωρήθηκε ότι εξομοίωνε όλους τους σχετικούς με την κατοχή της γης οθωμανικούς τίτλους και τους αναγνώριζε ως αποδεικτικά στοιχεία ιδιοκτησίας· εκλήφθηκε δε ως προνομιακή μεταχείριση των Οθωμανών κατόχων τίτλων γης και οδηγούσε στην ενίσχυση της θέσης των τελευταίων, εξαιτίας και της ισχύος της απόλυτης ατομικής ιδιοκτησίας στην ελληνική νομοθεσία, σε αντίθεση με τους όποιους περιορισμούς επέβαλλε ο οθωμανικός νόμος. Αφορούσε όμως, κατ' επέκταση, και τους Έλληνες αγοραστές —προπάντων κεφαλαιούχους της ομογένειας—, οι οποίοι ενόψει της προσάρτησης είχαν σπεύσει να αποκτήσουν κτήματα στη Θεσσαλία. Από την άλλη πλευρά, η δίκαιη απαίτηση των καλλιεργητών για απόκτηση ιδιόκτητης γης μετά την απελευθέρωση, όχι μόνο δεν πραγματοποιήθηκε αλλά αντίθετα συνοδεύτηκε και με επιδείνωση των καλλιεργητικών σχέσεων, εξαιτίας και της μη οριοθέτησης των δικών τους δικαιωμάτων.

Αγγελική Σφήκα-Θεοδοσίου, «Ο Τρικούπης και το θεσσαλικό ζήτημα», Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, περ. «ΕΙΝΑΤΙΑ», τ. 5, σελ. 124, UNIVERSITY STUDIO PRESS, 1995-2000.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

β. Η ανάγκη να διατηρηθεί η δανειοληπτική ικανότητα της Ελλάδας στο εξωτερικό εμπόδιζε αρκετές φορές τη διαδικασία της εσωτερικής μεταρρύθμισης. Ο Τρικούπης απέφυγε π.χ. να κάνει μεταρρυθμίσεις στη γεωργική γη της νεοαποκτημένης επαρχίας της Θεσσαλίας, της οποίας τη γεωργία χαρακτήριζαν τα μεγάλα τσιφλίκια, για να μην προσβάλει τις ευαισθησίες (...) των πλουσίων Ελλήνων του εξωτερικού, που έδειχναν όλο και μεγαλύτερη τάση να επενδύουν στη μητέρα πατρίδα.

*Richard Clogg, «Σύντομη Ιστορία της Νεότερης Ελλάδας», σελ. 137-138,
εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα 1999.*

ΘΕΜΑ Δ1

Με βάση το παρακάτω παράθεμα και τις πληροφορίες του σχολικού εγχειριδίου να αναφερθείτε:

- α. στις συνέπειες της εκλογικής ήττας του Βενιζέλου το 1920 (Μονάδες 12)
- β. στον τρόπο αντιμετώπισης της κατάστασης αυτής από την ελληνική κυβέρνηση (μονάδες 13)

Μονάδες 25

Συνεπώς, η δραματική αύξηση της παροχής χρήματος μεταξύ 1920 και 1922 προκλήθηκε σε πολύ μεγάλο βαθμό από την κυβέρνηση. Σύμφωνα με μια Βρετανική αναφορά, μόνο μέσα στο 1921 η κυβέρνηση δανείστηκε 1.200 και πλέον εκατομμύρια δραχμές από την Εθνική Τράπεζα. Το φθινόπωρο του 1921 το καθημερινό κόστος του συνεχιζόμενου πολέμου υπολογιζόταν γύρω στα 8 εκατομμύρια δραχμές, αναγκάζοντας τη βασιλική κυβέρνηση να προσφεύγει όλο και σε πιο σπασμωδικά μέτρα. Ο Υπουργός οικονομικών Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης, επιχειρώντας έναν πρωτότυπο αυτοσχεδιασμό την επόμενη άνοιξη, εισήγαγε έναν νέο τύπο αναγκαστικού δανείου. Το κοινό υποχρεώθηκε να παραδώσει τα χαρτονομίσματά του στις Τράπεζες, οι οποίες τα διχοτομούσαν: το ένα κομμάτι επιστρέφονταν στον κομιστή ενώ το άλλο ανταλλάσσόταν με εικοσαετή ομόλογα του Δημοσίου. Ταυτόχρονα, η Εθνική Τράπεζα διατάχθηκε να πιστώσει το κράτος με ένα ποσό ισοδύναμο με το ήμισυ της αξίας των χαρτονομισμάτων που κυκλοφορούσαν. Ήταν ένα ακραίο μέτρο αρνητικά προοδευτικής φορολόγησης, εφόσον εφαρμόστηκε μόνο στα χαρτονομίσματα και όχι στις τραπεζικές καταθέσεις ή τις άλλες μορφές αποταμίευσης. Από την άλλη πλευρά, είχε το προτέρημα πως δεν ενίσχυσε τον πληθωρισμό: κατ' αυτόν τον τρόπο συγκεντρώθηκαν 1.300.000 δραχμές χωρίς να αυξηθεί η νομισματική κυκλοφορία.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΙ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ